

Initiativärende mot en gymnasieskola angående handläggningen av ett avstängningsärende. Ett av skolans rektor meddelat interimistiskt beslut om avstängning av en elev hade i strid med bestämmelsen i 6 kap. 24 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394) tidsbegränsats. Beslutet hade inte heller underställts styrelsens för utbildningen prövning och inte försetts med överklagandehänvisning

---

Initiativet

I JO:s ärende med dnr 4232-2002 framkom att rektor för Nacka gymnasium i Nacka kommun den 24 oktober 2002 hade beslutat att stänga av en elev, född 1985, från skolan två dagar.

JO André fann anledning att – mot bakgrund av den rättsliga regleringen i 6 kap. 23–25 §§ gymnasieförordningen (1992:394) – inhämta utredning och yttrande från Barnomsorgs- och utbildningsnämnden i Nacka kommun över den formella handläggningen av avstängningsärendet.

Utredning

Den 1 januari 2003 inrättades en ny nämnd i Nacka kommun, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, med ansvar för gymnasial utbildning och vuxenutbildning. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden lämnade som sitt remissvar ett av nämnddirektören AA upprättat yttrande. I yttrandet anfördes följande.

Med anledning av skrivelse den 20 december 2002 inges följande yttrande över den formella hanteringen av avstängningen av en elev vid Nacka gymnasium. Kommunen väljer att inleda med en kort beskrivning av det händelseförlopp som ledde fram till beslutet. Det är enligt kommunens uppfattning svårt att se beslutet isolerat från anledningen till att det fattades.

Tisdagen den 23 oktober klockan 11.40 uppsöktes rektor BB av en lärare som rapporterade att han just hade påträffat en elev som han misstänkte var drogpåverkad. Eleven hade uppträtt underligt, verkat förvirrad och gått ostadigt. Även ytterligare en lärare, vars undervisning eleven bevistat, beskrev senare att eleven uppträtt obehagligt och inte kunnat ta till sig någon information samt att hela klassen hade förstått att något var fel.

Nacka gymnasium har tillsammans med polisen utarbetat rutiner för hur skolan skall agera vid misstanke om att en elev är drogpåverkad. Rektorn eller annan skolledare skall då tillkalla polis för att göra en bedömning. I enlighet med dessa rutiner

tillkallades polis och eleven hämtades till rektorns rum. Han följde med utan invändningar.

Även poliserna gjorde bedömningen att eleven var drogpåverkad. När poliserna lämnade rummet för att försöka verifiera elevens uppgift om att han fått sömntabletter utskrivna av en läkare försökte eleven vid flera tillfällen ta sig ut från rektorns rum och blev därvid alltmer påstridig och hotfull. Poliserna hämtades tillbaka och uppmanade eleven att följa med till stationen för vidare utredning. Eleven gjorde våldsamt motstånd, uppträdde aggressivt och hotfullt och använde såväl direkta hotelser som fysiskt våld mot poliserna. Situationen blev allt svårare att hantera och till sist bestämde sig poliserna för att ta ett grepp på eleven, så att de kunde sätta på honom handfängsel.

Hela denna incident har varit föremål för polisutredning och rättegång. Av domen från Nacka tingsrätt framgår att rätten funnit att eleven gjort sig skyldig till våldsamt motstånd.

Beslutet om avstängning

När eleven förts bort av poliserna sökte rektorn kontakt med modern, som eleven bor hos. Föräldrarna har gemensam vårdnad men genom en överenskommelse med skolan är det modern som skall vara kontaktperson. Enligt tidigare uppgift var modern långtidssjukskriven och upprepade försök att nå henne på hemnumret gjordes. Under eftermiddagen fick rektorn besked från polisen att det inte gått att få eleven att lämna urinprov men att ett blodprov tagits. Svaret skulle komma först om två veckor. Något förhör hade inte kunnat hållas då eleven varit oregerlig. Han uppgavs nu sova.

Rektorn rapporterade det inträffade till nämnddirektören för Barnomsorgs- och utbildningsnämnden och vidtog åtgärder för att förvissa sig om att anmälan till socialtjänsten gjordes via polisen.

Klockan 18 samma kväll ringde eleven till rektorn. Han var ångerfull och bönföll rektorn att inte stänga av honom från skolan. Rektorn svarade att det var alldeles för tidigt att ta ställning till något sådant då hon först måste veta mer om bakgrunden till det som hade inträffat. Eftersom det bara var två dagar kvar till elevernas höstlov ansåg hon att han skulle stanna hemma från skolan fram till lovet. Det skulle ge honom själv en möjlighet att lugna ner sig efter det som hade hänt och henne en möjlighet att ta reda på mer om bakgrunden. Eleven hade inga invändningar mot detta arrangemang.

Senare på kvällen talade rektorn också med elevens mor på telefon och informerade henne om vad som hade hänt. Modern var inte längre sjukskriven utan hade varit på arbetet när rektorn ringt tidigare under dagen. Rektorn informerade modern om att hon stängt av eleven de två dagarna fram till lovet och skälen till detta. Med tanke på den korta tiden och det förestående lovet accepterade modern detta.

Innan eleven återgick till undervisningen hade rektorn ett klagörande samtal med honom, av vilket det tydligt framgick att drogförbudet på Nacka gymnasium inte bara omfattar illegal narkotika utan även andra typer av narkotiska preparat, såsom sömnmedel och lugnande medel.

Enligt 6 kap. 23 § gymnasieförordningen får en elev stängas av från undervisningen om elevens uppförande kan antas inverka skadligt på andra elever eller om det finns andra särskilda skäl. Enligt 24 § andra stycket samma lagrum får rektor under vissa omständigheter med omedelbar verkan interimistiskt fatta avstängningsbeslutet.

I 6 kap. 25 § gymnasieförordningen anges att det i ett ärende om avstängning skall finnas en utredning som allsidigt klarlägger de omständigheter som är av betydelse för ärendets bedömning. Är eleven omyndig skall vårdnadshavaren få tillfälle att yttra sig.

Den aktuella eleven har den 27 maj 2002 erhållit en varning med stöd av 6 kap. 22 § gymnasieförordningen. Händelserna den 23 oktober 2002 är således inte isolerade utan skall ses i ett längre perspektiv där kommunen följt den metod som följer av regelverket kring disciplinåtgärder i gymnasieförordningen. Rektorn bedömde den

23 oktober det nödvändigt att fatta beslut om interimistisk avstängning med omedelbar verkan med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal. Vid tiden för beslutet var det fortfarande inte klarlagt om elevens uppträdande hade berott på illegal narkotika eller sömntabletter. De flesta torde vara överens om att en elevs bruk av illegal narkotika i skolan kan antas inverka skadligt på andra elever, men rektorn gjorde även bedömningen att elevens egen version med sömntabletter innebar en risk för andra elever, då fanns ett stort frågetecken om var resterande tabletter tagit vägen. En starkt bidragande orsak till avstängningen, vilket också framgår av det skrivna beslutet, var rektorns bedömning att eleven befann sig i ett sådant psykiskt tillstånd att det inte var lämpligt att han kom till skolan.

Rektorn var medveten om att hon bara kan fatta beslut om interimistisk avstängning. Hon informerade därför eleven och hans moder om att en eventuell förlängning av avstängningen efter höstlovet skulle beslutas av Barnomsorgs- och utbildningsnämnden. Kontakt i detta ärende skulle tas med familjen före utgången av detta lov.

Beslutet om interimistisk avstängning med omedelbar verkan fattades utifrån den information som fanns vid tiden för beslutet. Rektorn inledde omgående den utredning som skulle ligga till grund för styrelsens eventuella beslut om förlängd avstängning, alternativt förvisning. Denna utredning inkluderade samtal med eleven, modern, läkaren, socialtjänsten och polisen. Då det bedömdes att det inte fanns tillräckligt starka skäl att förlänga avstängningen fick eleven återgå till undervisningen efter höstlovet. Inför elevens återkomst till skolan hölls ett klagörande samtal.

Av de handlingar som ingavs till JO framgick vidare, rörande den fortsatta händelseutvecklingen, bl.a. följande. BB fattade den 29 november 2002 interimistiskt beslut om avstängning av eleven efter att denne den 28 november påträffats drogpåverkad i skolans lokaler och polis, som kallats till platsen, vid kroppsvisitation påträffat marijuana. Den 12 december 2002 beslutade dåvarande barnomsorgs- och utbildningsnämndens presidium att med omedelbar verkan förvisa eleven från utbildning vid Nacka gymnasium. Beslutet gäller så lång tid som lagen medger, dvs. tre terminer utöver den termin då beslutet fattades. I beslutet uttalades också att nämnden var villig att medverka till att eleven kunde beredas fortsatta studier på lämpligt sätt.

Från BB inhämtades vissa kompletterande uppgifter. Härvid upplystes att information om rätten att överklaga avstängningsbesluten inte hade lämnats i förevarande fall men att rutinerna skulle komma att ändras för att förhindra en upprepning.

I beslut den 18 december 2003 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

Den rättsliga grunden för disciplinära åtgärder mot elever i gymnasieskolan finns i 15 kap. 14 § skollagen (1985:1100). Av bestämmelsen framgår att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om disciplinära åtgärder eller skiljande av elev från viss utbildning i fråga om utbildning efter skolpliktens upphörande.

De närmare bestämmelserna om disciplinära åtgärder mot elev i gymnasieskolan finns i 6 kap. 21–25 §§ gymnasieförordningen (1992:394).

I förordningens 6 kap. 21 § stadgas att om en elev har begått en mindre förseelse eller uppträtt olämpligt, skall läraren på lämpligt sätt uppmana honom att ändra sitt

uppförande. Om han inte bättrar sig skall läraren försöka utreda orsaken till beteendet. Läraren får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av pågående undervisningspass.

Av 6 kap. 22 § framgår att om en elev har gjort sig skyldig till upprepade förseelser eller fortsatt olämpligt uppträdande eller en allvarligare förseelse, skall rektor försöka utreda orsaken till beteendet. Vid behov skall skolläkare och annan företrädare för elevvården medverka vid utredningen. Med ledning av vad som framkommit vid utredningen skall rektor försöka få eleven att bättra sig. Rektor får därvid tilldela eleven en skriftlig varning.

I 6 kap. 23 § anges att om syftet med åtgärder enligt 22 § inte uppnås eller om elevens uppförande kan antas inverka skadligt på andra elever eller det finns andra särskilda skäl, får eleven stängas av från undervisningen helt eller delvis under högst två veckor av terminen eller förvisas från skolan för en viss tid, dock högst tre terminer utöver den termin när beslutet meddelas.

Vidare framgår av 6 kap. 24 § att fråga om avstängning eller förvisning avgörs av styrelsen för utbildningen. Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor, i avvaktan på att styrelsen skall avgöra ett ärende om avstängning eller förvisning, besluta att med omedelbar verkan interimistiskt avstänga en elev. Ett beslut om interimistisk avstängning gäller till dess ärendet prövats av styrelsen, dock längst under två veckor.

Styrelsen skall, enligt 6 kap. 25 §, se till att det i ett ärende om avstängning eller förvisning finns en utredning som allsidigt klarlägger de omständigheter som är av betydelse för ärendets bedömning. Styrelsen skall se till att utredningen inleds omgående och genomförs så skyndsamt som möjligt. Eleven och, i fråga om en elev som inte fyllt 18 år och inte heller ingått äktenskap, elevens vårdnadshavare skall få tillfälle att muntligen yttra sig inför styrelsen för utbildningen. Innan beslut om avstängning eller förvisning fattas i fråga om en elev som inte har fyllt 18 år, skall styrelsen för utbildningen samråda med den kommunala nämnd som har hand om sociala frågor för eleven.

Av 12 kap. 1 § gymnasieförordningen och 22 a § förvaltningslagen (1986:223) följer att beslut om avstängning och förvisning av en elev samt beslut om interimistisk avstängning kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Av 21 § andra stycket förvaltningslagen följer att sådana beslut om avstängning som här är i fråga skall förses med information om hur beslutet kan överklagas. Det skall framgå av överklagandeanvisningen att överklagandet skall göras skriftligt och att det i skrivelsen skall anges vilket beslut som överklagas och den ändring klaganden begär. Vidare skall framgå att skrivelsen skall ges in till den myndighet som har meddelat beslutet och att skrivelsen skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet (jfr 23 § förvaltningslagen).

Bedömning

Avstängningsbeslutet den 24 oktober 2002

Av utredningen framgår bl.a. följande. Rektor tilldelade den 27 maj 2002 eleven en skriftlig varning. Efter att eleven den 23 oktober 2002 uppträtt påverkad av droger i skolan fattade rektor den 24 oktober 2002 beslut om interimistisk avstängning av eleven två dagar, fram till höstlovet. Rektor bedömde att åtgärden var nödvändig med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal. Efter lovet fick eleven komma tillbaka till skolan.

Som framgår av redovisningen rörande bestämmelserna i gymnasieförordningen är det styrelsen för utbildningen som avgör frågor om avstängning. Rektor har dock möjlighet att – om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal – besluta att med omedelbar verkan interimistiskt avstänga en elev vid en gymnasieskola.

Det interimistiska beslutet av den 24 oktober 2002 avsåg en begränsad period, två dagar. Att ett beslut är interimistiskt innebär emellertid att det gäller till dess något annat förordnas. Det kan således inte, såsom här skedde, tidsbegränsas utan gäller till dess att styrelsen för utbildningen avgör ärendet, dock högst två veckor. Vidare har framkommit att beslutet inte var försett med överklagandeanvisning trots att även interimistiska beslut om avstängning kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om ett interimistiskt beslut har fattats måste saken anmälas till styrelsen för utbildningen som har att fatta ett efterföljande självständigt beslut i huvudsaken. I remissvaret anförs att rektorn omgående efter att hon fattat beslutet inledde den utredning som skulle ligga till grund för styrelsens beslut. Utredningen inkluderade samtal med eleven, modern, läkaren, socialtjänsten och polisen. Rektor bedömde att det inte fanns tillräckligt starka skäl för att förlänga avstängningen och eleven fick återgå till undervisningen efter höstlovet. Frågan om avstängning underställdes således inte styrelsen vilket borde ha skett.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att den formella handläggningen av avstängningsfrågan uppvisar allvarliga brister. Påtalade brister medförde bl.a. att eleven betogs möjligheterna såväl att få yttra sig inför styrelsen för utbildningen och få styrelsens beslut i saken som att genom överklagande föra upp avstängningsfrågan till prövning i domstol. Jag förutsätter att man från nämndens sida tillser att ärenden av ifrågavarande slag i fortsättningen handläggs i enlighet med gällande lagstiftning.

Övrigt

Av ingivna handlingar framgår att rektor den 29 november 2002 på nytt beslutade om interimistisk avstängning av eleven. Beslutet var denna gång formulerat så att eleven skulle vara avstängd ”från och med den 29 november till dess ärendet prövats av styrelsen för utbildningen, dock längst till och med den 12 december”. Den 12 december 2002 beslutade dåvarande barnomsorgs- och utbildningsnämndens presidium att, med omedelbar verkan, förvisa eleven från utbildning vid

Nacka gymnasium. Beslutet gäller så lång tid som lagen medger, dvs. tre terminer utöver den termin när beslutet meddelades.

Såsom framgått har upplysts att inte heller avstängningsbeslutet den 29 november 2002 var försett med överklagandeanvisning, men att rutinerna kommer att ändras för att förhindra att detta upprepas. Jag har inte funnit skäl att vidta någon ytterligare åtgärd i saken utan vill endast framhålla vikten av att den enskilde underrättas om sin rätt att överklaga beslut om interimistisk avstängning.

Av utredningen framgår inte huruvida överklagandeanvisning var fogad till beslutet den 12 december 2002 om förvisning från skolan. Jag utgår från att så var fallet. I sammanhanget vill jag dock framhålla följande. Huruvida ett beslut kan överklagas enligt reglerna om s.k. förvaltningsbesvär är en fråga som det ankommer på nämnden att avgöra. Om beslutet kan överklagas bör detta således komma till uttryck i själva protokollet.